

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Надежда Гецова Йонкова

за дисертационния труд на Акмарал Мукатаевна Суйменбаева

на тема:

КОНСТИТУЦИОННОПРАВНО РЕГУЛИРАНЕ НА ПЕНСИОННАТА СИСТЕМА В РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”,
в професионално направление 3.6. „Право“
по докторска програма „Конституционно право”

Със заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 110 от 20.02.2023 г. съм определена за член на Научното жури за защита на дисертационен труд на Акмарал Мукатаевна Суйменбаева на тема „Конституционноправно регулиране на пенсионната система в Република Казахстан“ за присъждане на ОНС „Доктор“, в професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Конституционно право”.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем 198 страници, структуриран в увод, 3 глави всяка от които от по три параграфа, заключение и списък с използваната литература. Библиографията включва 73 литературни източника, 10 интернет ресурса, както и 20 нормативни акта.

Първата глава озаглавена „Някои въпроси на конституционното и правно регулиране на пенсионната система на Република Казахстан“ се състои от три параграфа:

Параграф 1.1. Понятие и място на конституционното право на Република Казахстан и социалните права на човека и гражданина;

В параграф 1.2. Общи правни и конституционни принципи на пенсионното осигуряване в Република Казахстан;

В параграф 1.3. Организационна структура на пенсионната система на Република Казахстан.

Втората глава от дисертационния труд е посветена на **правоотношенията, възникващи в рамките на държавната пенсионна система**. Тя се състои от три параграфа, които анализират теоретичните основи на държавното регулиране на процесите на реформиране на пенсионната система, а също така се обръща внимание на трудностите при прилагането на основните институционални инструменти на пенсионната система в Република Казахстан: проблемите и техните решения.

В параграф 2.1 "Теоретични основи на държавното регулиране на процесите на реформиране на пенсионната система", е извършен анализ на световните политики в областта на пенсионното осигуряване, които са, и в момента принадлежат към класическите такива: разходопокривна и капиталова пенсионни системи. В същото време е установено, че „съвременната пенсионна система на Република Казахстан е комбинация от разходопокривна и капиталова системи“.

В параграф 2.2. се разглеждат трудностите при прилагането на основните институционални инструменти на пенсионната система в Република Казахстан, като се идентифицират основните проблеми и се търсят пътища за тяхното решение.

В параграф 2.3. „Препоръки за подобряване на дейността на недържавните пенсионни фондове в областта на управлението на пенсионните спестявания на гражданите“ се разглежда системата за пенсионно осигуряване.

Третата глава „Подобряване на функционирането на недържавните пенсионни фондове в пенсионните системи на България и Казахстан“ се състои от три параграфа, които анализират усъвършенстването на функционирането на недържавните пенсионни фондове в тяхната роля на субекти, които имат стратегическо значение и развиват пенсионните сектори:

Параграф 3.1. „Чуждестранният опит във функционирането на недържавните пенсионни фондове и възможността за прилагането му в пенсионните системи на България и Казахстан“;

Параграф 3.2. "Сравнителна оценка на финансовата дейност на недържавните пенсионни фондове в пенсионните системи на България и Казахстан";

Параграф 3.3. "Приоритети на държавното регулиране на дейността на недържавните пенсионни фондове в пенсионните системи на България и Казахстан".

В **заключението** авторът на дисертационния труд задълбочено и последователно е изложил изводите и научните приноси, до които е достигнал.

Използваната **методика** е адекватна и е довела до качествен продукт.

Актуалност и значимост на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд безспорно е актуална. Тя е във фокуса на внимание не само на Република Казахстан. Адекватността и устойчивостта на пенсиите са приоритет през последните години в ЕС. Основната цел на пенсионните реформи е да се гарантират адекватни и устойчиви пенсионни системи. Осигуряването на адекватен доход след пенсиониране е основното предназначение на пенсионните системи и представлява част от неотменимата солидарност в рамките на всяко поколение и между поколенията. Ето защо темата е значима, както за българската правна наука, но и за европейската.

Основни научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа приноси моменти и новости. Най-напред трябва да се отбележи, че темата е значима и актуална и определено носи практически ползи.

Изяснена е концепцията за конституционните социални и икономически права на човека и гражданина е, включително дефиницията на правото на пенсия. Правото на гражданите на пенсионно осигуряване се определя от държавата в съответствие със социалните стандарти, установени от националното законодателство и международните норми, в случай на определяне на пенсия, без да се взема предвид трудовата дейност, която е еквивалентна на предишния трудов доход или позволяваща да се живее достойно за пенсионера, в зависимост от обстоятелствата, установени със закон, тоест правото на получаване на плащания (пенсии).

Чрез анализ на конституционните норми, които утвърждават социалните права, включително правото на пенсионно осигуряване, авторът достига до извода, че упражняването на правото на пенсионно осигуряване в съответствие с достойнството на дадено лице може да бъде ограничено от социално-икономическата политика на държавата. Включително при одобряване на минималните граници на жизнения минимум в държавата е необходимо пълно спазване на социалните стандарти, за да не се намали качественият характер на правото на гражданите на Република Казахстан на пенсия.

Авторът приема, че „при упражняване на правото на пенсионно осигуряване са важни правните принципи. Принципите, гарантиращи правото на пенсионно осигуряване, могат да бъдат групирани в общи, конституционни и секторни. Общите правни и конституционни принципи могат да се разглеждат като идеология, която определя посоката на държавната политика, а не като правосубектност. Сред правните

правила важна роля в пенсионното осигуряване играят и международните правни принципи, но особеността на тези правила е, че тяхното действие може да бъде практически осъществено само при официална ратификация на международните правни актове на територията на дадена държава и те имат препоръчителен характер. Правните принципи на пенсионното осигуряване е необходимо да съдържат основни принципи и нови ефективни разпоредби, характеризиращи същността и съдържанието на правото на пенсионно осигуряване, определящи вътрешната структура и перспективите за развитие“.

В хода на изследването е представено прилагането на принципите, залегнали в международните норми: универсалност; забрана на дискриминацията и равенство; запазване на социалните плащания в случай на преместване от една държава в друга; запазване на конкретните пенсии и социални помощи, фиксирани като постижение при смяна на постоянното местожителство. Авторът констатира, че: „тези принципи не са напълно гарантирани в областта на пенсионното осигуряване на Република Казахстан и на други държави, което означава, че законодателната работа в държавите все още не е напълно завършена по отношение на пълната хармонизация на вътрешното законодателство на държавата с международните правни норми“.

Авторът предлага да се сключи споразумение между страните от ОНД за гарантиране правата на някои категории пенсионери.

Относно автореферата към дисертационния труд

Авторефератът на дисертационния труд е разработен в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. В него са изложени основните идеи и синтезираните изводи по дисертацията и отразява постигнатите резултати.

Критични бележки

Към труда могат да се отправят някои критични бележки, които не омаловажават неговите достойнства.

На места в труда превес взема описанието за сметка на анализа. Също така на места се губи конституционноправният фокус на изследването, като в стремежа си да приложи интердисциплинарен подход при изследването, дисертантът преминавайки през осигурителното право има леки залитания във политическия и икономическия контекст на изследването.

Въпреки, че два параграфа от трета глава се разглежда в сравнителен план държавното регулиране на дейността на недържавните пенсионни фондове в пенсионните системи на България и Казахстан, не се забелязват позовавания на авторитетни български автори както в областта на конституционното право, така и на осигурителното право /проф. В. Мръчков, проф. Кр. Средкова/. В дисертацията има позоваване на две български публикации, като едната е на научният ръководител А. Андреева/в съавторство с Г. Йолова/, а по отношение на вторият български автор не съм убедена в адекватността на цитирането, който не е изследовател в правната сфера. Не става ясно от какви други български източници черпи информация авторката по отношение на българският опит. Не мога да се съглася, че при положение, че докторантурата се провежда в Р. България основният източник, на който се позовава докторанта е Бончик В.М.// негосударственные пенсионные фонды. М,2014г.

Както вече отбелязах посочените критични бележки не намаляват стойността на представеният дисертационен труд.

Заклучение

Представеният дисертационен труд съдържа анализ, обобщения и решения на научни и научно приложими проблеми, които биха могли да допринесат за решаването на практически проблеми. Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, както и на вътрешните правила на ВСУ „Черноризец Храбър“.

По изложените съображения считам, че мога да оценя положително представения труд и да подкрепя присъждането на ОНС „доктор“ на Акмарал Мукатаевна Суйменбаева.

София,

13.03.2023 г.

Проф. д-р Надежда Йонкова